

“Шахриёр” достонининг сюжетиға ўхшаш мотивларни туркий халқлар эртақларида: “Подшоҳ ва қизлар”, “Дилрўкаш” эртаги билан қиёслаганимизда унинг тарбиявий моҳияти бир-бириға мос келишини кўрдик [4:102-115]. “Подшоҳ ва қизлар” эртагидаги подшоҳнинг кечаси юртни кезиб юриб, бир ерда уч қариндош қизнинг ўзаро суҳбатини тинглаш эпизодида “Шахриёр” достонидаги худди шундай сюжетлик мотивлар билан ўхшашликлар мавжуд ва унда оила, меҳнат, одоб-ахлоқ, тарбияси масаласи элементларини аниқлашға бўлади.

А.Каримов “Шахриёр” достони билан қозоқ халқининг “Мунглик-Зарлик” достони билан боғлиқ ва ўхшашлигини даллиллашға шахдам қадам ташлаган, иккисининг манбалари бир жойдан пайдо бўлган деб хулосаға келган. Достоннинг қорақалпоқ версияси сюжетлари “Мис минорадаги тулғаси жез қиз” эртақлари билан ўхшаш эканлигини илмий жиҳатдан аниқладик. Шунингдек, “Аёз”, “Ҳасан ва Ҳурлиқ”, “Ҳасан ва Зухро” сингари ўзбек халқ эртақларининг “Шахриёр” достони билан мазмундош эканлигини айтиб ўтишимиз мақсадға мувофиқдир [1:107-114].

И.Винников томонидан Бухоро арабларидан ёзиб олинган “Уч жонон” эртагининг айрим эпизодлари “Шахриёр” достонини эсга солади. Қозоқ халқининг “Олтин айдар”, қирғиз халқининг “Беҳаё хотинлар” эртақлари воқеалари ривожидан айрим фарқ-

ларни ҳисобға олмаганда икки эртақ мазмуни бўйича бир-бириға ўхшаш ҳисобланади. Тадқиқотимиз жараёнида ушбу асарлардаги бир қанча эпизодларнинг бир-бириға яқинлигини ва таълим-тарбиявий аҳамиятини аниқладик. Хуллас, эртақлар достонлардан аввал пайдо бўлганлиги учун халқ орасида тез тарқалди. Ижрочилар уларни яшаш шароитиға мослаштириб фойдаланди. Бундай андиша келажакда яратиладиган асосий эпик асарлар бўлган достонларнинг сюжет йўналишиға катта таъсир кўрсатган. Қирғизларнинг “Ҳасан ва Хусан”, “Ойсултон”, туркманларнинг “Галандер султон”, “Гулжаҳон” эртақлари, ўзбек халқ достонлари “Одилхон”, “Ширин-Шакар”, қозоқ халқ достони “Мунглик-Зарлик”нинг қорақалпоқ халқ достони “Шахриёр” билан ифода этилган тарбиявий йўналиши жуда ўхшашлигини кўрдик. Лекин, бу эртақлар ва достонларда ҳар бир халқнинг ўзига хос миллий анъаналари кўзға ташланади. Шунинг учун ҳам, бу ўзаро ўхшашликлар турли халқ достонлари, уларнинг ўзаро маданий алоқадорлик мевасигина эмас, балки, дастури, педагогик ўй-фикрлари, таълимий-тарбиявий методи ва услубларининг бир-бири билан алоқадорликда ривожланганлигидан, таълим-тарбиянинг жаҳон халқлари контекстида ривожланувчи категория эканлигидан деб қараш мумкин.

Адабиётлар

1. Каримов А. «Шәрйяр» дэстаны хэм оның туўысқан халықлар фольклоры менен байланысы. // «Эмиўдәрйя». – Нөкис: 1992. №4-5. 107-114-б. (61).
2. Максетов Қ. Дэстанлар, жыраўлар, баксылар. Илим изертлеў. – Нөкис: «Қарақалпақстан». 1992. 62-136-б. (71)
3. Нурмухаммедов М.К. Пушкиннің ертеклери хэм Орта Азия халықларының фольклоры. – Нөкис: «Қарақалпақстан». 1987. - 56 б. (79).
4. Турецкие народные сказки. - М.: 1959. 102-115-б. (153).
5. Шәрйяр. Қарақалпақ халық дэстаны. (Өтенияз хэм Қуламет жыраў вариантлары). / Қарақалпақ фольклоры. Көп томлық. XIII том. - Нөкис: «Қарақалпақстан», 1984. 236-б. (160).

РЕЗЮМЕ. Мақолада «Шахриёр», «Шийрын Шекер», «Қаншайым», «Мунлық - Зарлық» каби эртақ тип сюжетли достонларнинг жанрий, хусусан ижодкорлик хусусияти бўйича янги эстетик система эканлиги кенг таҳлил қилинади. Шунингдек, мақолада «Аманбай батыр» достони ҳам шу нуқтаи назардан тадқиқ қилинади.

РЕЗЮМЕ. В статье анализируется тот факт, что такие сказочные эпосы, как «Шахриёр», «Шийрын шекер», «Қаншайым», «Мунлық-Зарлық» представляют собой новую эстетическую систему в жанровом, а в творческом плане. В статье также с этой точки зрения рассматривается эпос «Аманбай батыр».

SUMMARY. The article analyzes the fact that fairy-tale epics such as "Shahriyor", "Shiyrin Sheker", "Qanshayym", "Munlyq - Zarlyq" are a new aesthetic system, in terms of genre, but in terms of creativity. The article also examines the epic "Amanbay batyr" from this point of view.

БЕРДАҚ ШЕЪРИЯТИ ЯНГИ ТАРЖИМАЛАРДА

Г.Курамбоева – филология фанлари номзоди, доцент

Тошкент педиатрия тиббиёт институти

Таянч сўзлар: шеърят, бадий таржима, адабиёт, китобхон, шакл, ижод, поэтика, ғоя, аслият.

Ключевые слова: поэзия, художественный перевод, литература, читатель, форма, творчество, поэтика, идея, оригинал.

Key words: poetry, literary translation, literature, reader, form, creation, poetics, idea, original.

Бердақ ижодига мурожаат, асарлари билан ўзбек китобхонларини таништириш жараёнлари сўнгги йилларда, айниқса, мустикалик даврида янада кучайди. Таржимонлар сафи кенгайиб борди. Бир вақтлар устоз шоир Миртемир бошлаб берган анъана изчил ривожланди, Бердақ асарларининг янги таржималарини тайёрлашға киришилди. М.Али, Г.Матёкубова, Э.Очилов, М.Аҳмад ва бошқа баъзи ижодкорлар Бердақ шеърятидан намуналарни таржима қилиб матбуотда бостирди, айримлари китоб шаклида чоп эттирди. Биз шулардан фақат бир таржима китоб тўғрисида батафсилроқ тўхталмоқчимиз. Бу, олим ҳам таржимон Эргаш Очилов қаламиға мансуб Бердақнинг “Халқ учун” (2021) номли китоби.

Э.Очилов Бердақ асарлари таржимасига ўзи “Халқига бахшида умр” деган сўз боши ёзиб, тўпلام шаклида чоп эттирди. Китобға Бердақнинг эллик тўққиз шеъри таржимада киритилган. Мутаржим таржима учун шоирнинг энг сара, халқимиз орасида оммалашиб кетган шеърларини танлаб олган. Бердақ қаламиға мансуб “Халқ учун”, “Яхшироқ”, “Излар

эдим”, “Умрим”, “Бўлган эмас”, “Солиқ”, “Бўлмади” ва яна бошқа қорақалпоқ ҳаётининг бадий кўзгуси бўлган шеърлари таржима учун танлангани китобнинг муваффақияти.

Э.Очилов аслида профессионал шоир ёки ёзувчи эмас, олим-таржимон. Бироқ унинг ҳозирға қадар амалға оширган таржима асарлари профессионал шоир ёки ёзувчилар қилган таржималардан қолишмайди, бемалол “беллаша” олади.

Бердақ шеърлари ўзбек тилиға яхши ўтирилган. Асл нусхаларининг маъноси, поэтик оҳанги, ифода усуллари таржималарда меъёрида чиққан. “Халқ учун” шеъри ҳақиқий маънодаги инсонпарварликнинг бетакрор бадий ифодаси. Шеърнинг бир қатор бандлари афоризмларға айланиб, халқимизға ёд бўлиб кетгани ҳам ҳақиқат. Ғояси, бадийиети, таъсир салмоғи, ижтимоий-тарбиявий аҳамияти ўта жозибадор, ҳаётбахш бундай асарни бошқа бир тилға ўгириш катта талант ва масъулият талаб этади. Э.Очилов шеърнинг бу хусусиятларини чуқур ҳис қилиб, яхши ўтирган.

Гош жигиттин ҳамдам болса елати,
 Ҳеш ўақитта кемимейди қуўати.
 Изинде қалади жигиттин аты,
 Алар хызмет етер, барҳа халық ушын.

Таржимаси:

*Мард йигитнинг ҳамдам бўлса элати,
 Сира камаймайди қучу қуввати.
 Ортидан қолади йигитнинг оти,
 Улар хизмат этар доим халқ учун.*

Ташқаридан қараганда асл нусха мисралари, шунчаки, ўзбек тилига кўчириб қўя қолингандек кўринади. Аслида, таржиманинг поэтик руҳи ўзбекона. Гарчи баъзи сўзлар, қофия, радиф ҳам қорақалпоқ сўзларига айнан ўхшаса-да, маъносида ўқувчига таъсир қиладиган яширин поэтик туйғулар ифодаси бор. Мана, яна бир тўртликни солиштириб кўринг.

Жақсы адам жолдаслыққа тақ турар,
 Жаманлар дарғазап билен тас урар.
 Жақсылар айбың болса жасырар,
 Олар хызмет етер мудам халық ушын.

Таржимада:

*Яхши йўлдошликка мудом шай турар,
 Ёмонлар дарғазап бўлиб тош урар.
 Яхшилар бир айбинг бўлса яширар,
 Улар хизмат қилар мудом халқ учун.*

Таржималарда ҳам асл нусхадан узоклашмаслик тамойили сақланган. Мисраларга ўзбекона поэтик жило берилган, аслиятдаги баъзи сўзлар ихчамлаштирилиб, маънони бузмаган ҳолда қўлланилган. Асл нусханинг биринчи мисрасидаги “жақсы адам”даги “адам” сўзи тушириб қолдирилгани маънога салбий таъсир кўрсатмаган. Кичкина таҳрир ўзини оқлаган.

Бадий таржима тажрибасида қисқартириб таржима қилиш кўп учрайди ва бу ҳолат аксарият ҳолларда эътирозга сабаб бўлади. Э.Очилов бу шеър таржимасида бошқа бир йўлни танлаган. Яъни шеърни қисқартириш эмас, балки бир вақтлар “Халқ учун”ни қисқартириб таржима қилган мутаржимлардан фарқли ўлароқ, қисқартирилган бандларни қайта тиклаб, таржима қилиш йўлини танлайди. Миртемир ҳам, М.Аҳмад ҳам мазкур шеърнинг ва бошқа шеърларнинг ҳам бир неча бандларини ташлаб кетиб ўтиргани тадқиқотларда айтилади. Э.Очилов таржима учун Бердақнинг 1987 йилда нашрдан чиққан қорақалпоқ тилидаги “Танланган асарлар”ини асос қилиб олган. Яъни, масалан, бу “Сайланма”да Бердақнинг “Халқ учун” шеъри эллик олти банд. Э.Очилов таржимасида шеърнинг ҳажми етмиш бир бандга етган. Қарийб йигирма олти банд қайта тикланган. Таржимон қисқартирилган бандларни Бердақнинг 1956 йилда нашр қилинган “Танланган асарлар”идан олганлигини китоб сўзбошисида қайд этади. Таржимон сўзбошида: “Бердақ таржимада ҳам Бердақ бўлиб қолсин, обдан сайқал бериб, уни бошқа шоирга айлантирмайлик” деган бир ғояни илгари сурадики, бу фикрга қўшилгингиз келади.

Хўш, таржимага бундай муносабат яхшими ёки ёмонми? Бир қарашда бу масалада таржимонни қўллаб қувватлагингиз келади. Лекин бу жараённинг нозик бир томони борлигини ҳам унутмаслик керак. Олдинги таржимонлар Бердақ шеърларини нега қисқартириб таржима қилди экан? Сабаб нимада? Иккинчидан, ўтган асрнинг эллагинчи ва олтмишинчи йилларида Бердақ асарларини нашр қилиш масаласида баъзи муаммолар, айрим шеърларнинг Бердаққа тегишли эмаслиги, бошқа шоирларга нисбат берилиши каби баҳслар давом этганидан мутахассислар хабардор, тадқиқотларида ёзишган. Балки шу мунозаралар сабаб олдинги таржимонларда баъзи шеърларнинг Бердақники эканлигига шубҳа туғилган бўлса, таржимада тушириб қолдирган бўлиши эҳтимолга жуда яқин. Лекин тан олиб айтадигани, таржимада қайта тикланган бандлар

шеърнинг умумий ғоявий йўналишига, мазмун-моҳиятига уйғунлашиб келади, “бегона”лиги мутлақо сезилмайди. Шу маънода, Э.Очилов қисқартирилган бандларни таржимада тиклаб тўғри қилган, деган хулосага келдик. Умуман, Э.Очилов қисқартириб таржима қилиш тарафдори эмас. Бу ҳам, бизнингча, таржимоннинг фазилати.

“Яхшироқ” шеъри Бердақ лирикасининг ёрқин намуналаридан бири, дидактик қарашларининг бетакрор бадий талқини. Шеърнинг ўзбек тилидаги таржимасини ўқиган ҳар бир мухлис шоирнинг маҳоратига, панд-насихат мотивларини дадил, ҳаётий мисолларда, замон руҳига ҳамоҳанг талқин этилганига гувоҳ бўлади. Шеърнинг бу хусусиятлари таржимада яхши акс этгани таржимоннинг ютуғи. Қўйидаги тўртлик таржимасида насихат, чакириқ оҳанги, ватанпарварлик ғояси уфуриб туради.

Дўстларинг бўлмасин ҳеч қачон ҳайрон,

Қўлдан келса қилинг ёв юртин вайрон.

Элу юрт бир бўлиб, айлангиз сайрон,

Туғилган ер учун ҳурмат яхшироқ.

Энди асл нусхаси билан танишинг.

Ҳеш ўақит, досларын, болмасын ҳайран,

Қолдан келсе, салың душпанга ўайран.

Ел-халқын бир болып айлаңыз сайран,

Туўылган жер ушын ҳурмет жақсырак.

Таржиманинг савиясидан қониқасиз, деган умиддаман. Мазкур шеър аслиятда ўн тўққиз банд, ҳамма мисралари таржимага тортилган, кўпол хатоларни учратмадик. “Оқибат”, “Нодон бўлма”, “Ўйланма”, “Келин”, “Хўкизим”, “Муса бахшига” каби шеърларнинг таржималари ҳам Бердақдек буюк шоирнинг поэтик олами билан яқиндан танишишга имкон беради.

Бердақнинг халқ ҳикматларига айланган шох байтлари ҳам таржимада унутилмаган. “Борнинг иши фармон билан, Йўқнинг иши армон билан” ёки “Яхши билан юрсанг кўнглинг олдиар, Ёмон билан юрсанг, кўнглинг қолдиар” каби халқона афоризмлар ва яна қўйидаги донишмандона айтилган тўрт мисра чинакам бадий кашфиёт, десак фикримизга қўшиларсиз.

Бошқа бировларни этиб кўлдошинг,

Ёрингнинг оқизиб юрма кўз ёшин,

Ёмон бўлса-да у умр йўлдошинг,

Вақтинча қўл берган ҳурдан яхшироқ.

Таржималарнинг асл нусхаларини келтирмаган бўлсак-да, таржималарда аслиятнинг фалсафий маъноси, поэтик хусусиятлари бор бўйича акс этганини идрок этишингизга, ҳис қилишингизга ишонамиз. Булар таржимоннинг маҳорати белгиси, Бердақ шоирни таржимада аслидагидек жаранглата олишдаги ижодий меҳнатининг самарасидир.

Э.Очилов таржималарини ўқиб шундай хулосага келиш мумкин, у яқин тиллардан таржимада шеърларни эркин, ижодий таржима қилиш тарафдори эмас, “обдан сайқал бериб, уни бошқа шоирга айланттириш”ни маъқулламайди. Ҳатто Бердақ асарларининг қатта таржимони Миртемир ҳам бу масалада бироз меъёрдан чекингани ҳақида эътироз билдириб, китоб сўзбошисида шундай ёзади: “Миртемир Бердақ шеърларига ижодий ёндашиб, анча-мунча эркин таржима қилган, маъносини тушунишга қийналган, маъносини англаб олмаган мисраларни ўзи тўқигани билан алмаштирган, баъзи бандларни бутунлай ўзгартириб юборган ёки тушириб қолдирган.”

Бу фикрни айтиш билан Э.Очилов Миртемирининг Бердақ меросидан қилган таржималарини асло камситмайди. Бердақ ижоди билан ўзбек китобхонларини илк маротаба таништиришда “*атоқли шоир ва забардаст таржимон Миртемирнинг хизматлари беқиёс, унинг таржимасида Бердақ шеърлари тилимизда нашоу намо топди*” деб тан

бериб ёзадики, бу устоз таржимон меҳнатларининг эътирофидир.

М.Ахмад таржималарига ҳам шу йўналишда муносабат билдиради, эркин ижодийлик, тушунилиши қийин мисраларни, бандларни қисқартиришлар таржималарнинг савиясини тушириб юборганлиги ҳақидаги Э.Очилов эътирозларида жон бор. Ҳар ҳолда, Э.Очиловнинг таржимашуносликка доир бу фикрлари таржимонлар учун ҳам амалий аҳамият касб этади. Таржимон кўп йиллик яқин тиллардан қилган таржималарида тўплаган тажрибалари асосида шу хулосага келгани аниқ. Олимнинг “таржима” билан “табдил” тўғрисидаги фикрлари, уларни бир хил маънода тушуниш, фарқини англамаслик хато эканлигини мисолларда тўғри кўрсатган. “Халқ учун” таржима китоби юқорида билдирилган фикрларга амалий далилдир.

Таржимада Бердакнинг бирор шеъри банди ёки мисраси тушириб қолдирилмаган, аксинча, олдинги таржимонлар қисқартирган асл нусхалар таржимада тикланган. Бердак шеърлари ҳақиқий маънодаги таржима, табдил эмас. Тўплам Э.Очиловнинг яқин тиллардан таржима қилиш соҳасидаги янги довони, Бердак шеърятининг янги таржималари билан ўзбек китобхонларини таништиришдаги навбатдаги улкан ютуғи, истиклол йилларидаги ўзбек ва қорақалпоқ адабий алоқалари ҳамда таржима санъатига қўшилган муносиб ҳисса.

Таржимани ҳар қанча мактамайлик, унинг жузъий камчиликларидан кўз юмсақ адолатдан бўлмас. Умуман, бадий таржимада, қайси жанрдаги асар бўлишига қарамасдан, асл нусхани тўлалигича, юз фоиз таржимада бериш амри маҳол, мумкин эмас деб ҳисоблаймиз. Жаҳон ва қардош халқлар адабиётидан ўзаро таржималарда бу фикримизга мисоллар етарли. Э.Очиловнинг мазкур таржимаси ҳам бундан мустасно эмас. Шеърлар таржимасида жузъий хатолар учраб туради. Мисоллар келтирамиз. “Кўринди” радибли шеърнинг асл нусхасида “Жер бети аядай маған коринди” деган мисра бор. Таржимада “Ер юзи кўзимга танг тор кўринди” деб берилган. “Аядай” сўзи теп текис, қўлнинг оясидай деган ибора ҳам бор. “Тор” сўзи “аядай”нинг маъносини беролмаса керак. Мазкур шеърдаги “Козлериме шенгел коринди” қаторининг “Кўзларимга бир теракзор кўринди” маънода

ўгирилгани ҳам, бизнингча, тўғри эмас. “Чангалзор” билан “теракзор”нинг қисман бўлса-да фарқи бор. “Нодон бўлма” шеърдан яна бир мисол. “Қошшы ертпей кейнине” деган сатр “Қолдириб гап сўз кейнингга” мазмунида ағдарилган. Қорақалпоқ тилида “қошшы”, “қошшым” сўзи иккинчи бир одамга мурожаат қилинганда “қошшым” деб мурожаат этилади, унда қисман кесатиқ маъноси ҳам бор. “Ўйланма” шеъри таржимасида ҳам шундай жузъий хатога йўл қўйилган. Масалан, “Қостарым деп, ерме соған” қатори ўзбекчага “Вафоси йўқ, сўзи ёлғон” деб таржима қилинган. “Қостар” бу қорақалпоқ тилида умр йўлдоши маъносида келади. Таржимада бу маъно чиқмаган, банднинг мазмунига унчалик ёпишмайдиган қатор ижод қилинган кўринади. “Оқибат” шеърдаги:

Ая дослар, тардур заман,
Басымдағы куним жаман –
мисраларининг ўзбек тилига қуйидаги мазмунда ўгирилгани бироз мавҳум.

Эй дўстлар, кўп оғир замон,
Бошга тушган кўпни ёмон.

Ёки “Айрилиқ” шеърдаги “Басыма тусип алаамат” деган қаторнинг “Бошингга тушди асли от” мазмунида ўгирилганидан қониқмадик. Асл нусхада “бошимга” дейилган, таржимада негадир “бошингга” бўлиб кетган. “Алаамат” билан “от” қофиядош бўлиши мумкин. Бироқ уларнинг мазмун моҳияти ўзаро ўхшамайди.

Кўрдингизки, қорақалпоқ тилидан ўзбек тилига ўгирилган Бердакнинг “Халқ учун” шеърий тўпламида жузъий нуқсонлар бор. Лекин улар мазкур китобнинг умумий баҳосини сира пасайтира олмайди, таржимоннинг ижодий меҳнатини инкор қилишга қодир эмас. Бердак асарларининг ўзбек тилига ўгирилиб, нашр этилганига кўп йиллар бўлди. Бугунги ўзбек китобхони Бердак асарларининг янги таржималарини кутаётгани ҳам бор гап. Муҳлисларнинг мана шу чанқоғини ҳисобга олиб, Э.Очиловнинг Бердак шеърларининг янги таржималарини яратгани фақат таҳсинга лойиқ, деган фикрдамыз.

Хулоса қилиб айтсак, Бердак асарларининг узок ва яқин йиллардаги ўзбек тилига таржималари, уларнинг муаллифлари, хусусан, моҳир таржимон Эргаш Очилов фаолияти мисолида ўзбек ва қорақалпоқ, қорақалпоқ ва ўзбек адабий алоқалари ривожланиб бори, икки адабиёт ҳам таржима асарлари билан бойимокда.

Адабиётлар

1. Бердак. Танламалы шығармалары. –Нөкис: “Қарақалпақстан”, 1987, 78-б.
2. Бердак. Халқ учун. Шеърлар. –Тошкент: “Ижод-принт,” 2021, 16-б.
3. Миртемир. Асарлар. 4 жилдлик. 3 жилд. –Тошкент: 1982.
4. Гачециладзе Г. Художественный перевод и литературные взаимосвязи. –Москва: 1980.
5. Курбонбоев Б. Бердак ижоди. –Тошкент: “Фан”, 1977.
6. Мамбетов К. Ўзбек ҳам қарақалпақ әдебий байланыслары. –Нөкис: “Қарақалпақстан”, 1992.
7. Таржима санъати. 5-китоб. –Тошкент: 1980.

РЕЗЮМЕ. Мақолада Бердак шеърятининг ўзбек тилига таржималарида асл нусха поэтик руҳини, шакл ва мазмун уйғунлигини, миллий колоритини беришдаги таржимон маҳорати, айрим ютуқ ва камчиликлари таҳлил қилинади.

РЕЗЮМЕ. В статье анализируются примеры перевода поэзии Бердаха на узбекский язык и мастерство переводчика: в передаче поэтического духа оригинала, соответствии форм и содержания стихотворений, национального колорита, а так же, некоторые недостатки допущенные в переводе.

SUMMARY. The article deals with the translator’s mastery in transmitting the poetic spirit, national character of the original work, the correspondence between the forms and content, as well as some achievements and shortcomings in translations of the Berdakh’s poetry into the Uzbek language.

ХОРАЗМ ХАЛФАЧИЛИК АНЪАНАЛАРИНИНГ ТАДҚИҚ ЭТИЛИШИ

Н.Э.Сабинова – филология фанлари доктори (DSc), доцент

Хоразм вилояти ХТХҚТУМОҲМ

Таянч сўзлар: халфа, халфачилик, халфа қўшиқлари, Хоразм халфалари, халфачилик санъати, қиссахон-қироатхон халфалар.

Ключевые слова: халфа, халфачилик, халфские песни, хорезмские халфы, искусство халфы, қиссахон-қироатхон халфы.

Key words: khalfa, khalfachilik, khalfa songs, Khorezm khalfas, khalfa art, kissahon-qiraatkhan khalfas.

Ўтган асрнинг иккинчи ярмида Хоразм халфачилик санъатига қизиқиш анча кучайди. Бу даврга келиб халфа қўшиқлари, умуман халқ орасидаги қўшиқларни ёзиб олишда мусиқа фольклоршуносларининг ҳам хизматлари катта бўлди.

“Ўзбек халқ музикаси” рукнида чоп этилган китобларнинг VII, VIII, IX жилдларида халфа қўшиқларининг катта бир қисми қуйлари билан ёзиб олиниб, китобхонларга тақдим этилди [13].